

התנועה לחופש המידע (ע"מ)
الحركة لحرية المعلومات
The Movement for Freedom of Information

שלב א': הכינו את עצמכם להגשה

אחרי שהחלטתם מהו המידע שברצונכם לקבל, מצאתם את הרשות הרלוונטית שמחזיקה במידע (בתקווה) ווידאתם שהיא אכן חייבת בחוק חופש המידע **חפשו את שם הממונה ברשות** באחת הדרכים הבאות:

- באתר חופש המידע foi.gov.il ;
- באתר [היחידה לחופש המידע במשרד המשפטים](#) ;
- באתר הרשות (לצערנו, במקרים רבים המידע לא יהיה מצוי באתר הרשות).

לדוגמה : אם תרצו לברר כמה עלה אירוע שערכה משטרת ישראל, הפנו את בקשת המידע לממונה במשטרה. מידע הנוגע לשם הממונה, תמצאו באתרים המוזכרים לעיל.
חשוב לזכור : תעדו את הפנייה וכל התכתבות אחרת, לרבות שיחות טלפון (לכל הפחות מועד השיחה).

שלב ב': עריכת הבקשה והגשתה

תשלום אגרת בקשה – עלות בקשת חופש מידע היא 20 שקלים. ניתן לקבל פטור במקרים שונים, בהתאם לתקנות חופש המידע. כך, למשל:

- כאשר הפונה היא עמותה/חל"צ בעלת אישור ניהול תקין ;
 - כאשר הפונה מבקש מידע על עצמו ;
 - כאשר הבקשה הוגשה לצרכים אקדמיים.
- יש לעיין בהוראות תקנות חופש המידע (אגרות) על מנת לבדוק אם אתם זכרים לפטור)

את האגרה ניתן לשלם בדרכים שונות. לגבי רשויות רבות ניתן ללמוד על אופן ביצוע התשלום באתר האינטרנט שלהן, וכן באתר www.foi.gov.il. לעתים יהיה עליכם להתעקש עם הרשות כדי ללמוד על האופן הנוח ביותר לשלם. אך לצערנו, לא פעם תופנו לביצוע תשלום בבנק הדואר.

אז כיצד נגיש את הבקשה?

שתי דרכים מרכזיות:

1. אתר היחידה הממשלתית לחופש המידע – www.foi.gov.il. שם תוכלו למלא את פרטי הבקשה בטופס מקוון, או לצרף קובץ נפרד. יתרון חשוב של המערכת הוא קבלת אסמכתא המאשרת את שליחת הבקשה וכן כל פרטי הממונים מצויים באתר.
2. שליחה במייל ישירות לכתובת הממונה. התעקשו על קבלת כתובת מייל שכזו, אם זו לא מצויה באתרים שלעיל.

חשוב לזכור :

1. במסגרת ניסוח הבקשה התנסחו באופן וברור והשתדלו לבקש מידע שסביר שיימצא בידי הרשות, או שמצופה שיימצא בידיהם.
2. בקשו שהמידע יימסר אליכם בדואר אלקטרוני וכן בפורמט פתוח (CSV או DOC, ולא PDF). יש לציין שהדבר עולה בקנה אחד עם החוק ועם התקנות.

אגרת טיפול והפקה :

בעת הגשת הבקשה יהיה עליכם להתחייב לשלם סכום של עד 149 ש"ח עבור עלות טיפול והפקה. אם יוערך סכום גבוה מזה, על הרשות לקבל את אישורכם מראש להמשך הטיפול.

חשוב לדעת! תקנה 6(א) קובעת כי אם איחרה הרשות את המועדים הקבועים בחוק (עליהם, עוד רגע) היא לא תהיה רשאית לדרוש אגרת טיפול והפקה.

שלב ג': בין הזמנים – מעקב אחר בקשה

על מועדים ועל המתנה למענה

- בהתאם לחוק, על רשות להשיב לבקשה תוך **30 ימים** מיום קבלת בקשת המידע. צרו קשר עם הרשות ימים ספורים לפני המועד. תעדו כל שיחה.
- בתום 30 הימים, לאחר שלושים הימים – אם לא התקבל כל עדכון – שלחו תזכורת נוספת ומומלץ גם ליצור קשר טלפוני.
- הרשות יכולה להאריך את המועד הקבוע בחוק פעמיים. בפעם הראשונה ב-30 ימים, ובפעם השנייה ב-60 ימים נוספים (ההארכה השנייה בסמכות ראש הרשות בלבד). על הרשות להסביר, בכל אחד מהמצבים, את הסיבה שלשמה הוחלט להאריך את המועד.
- כאשר רשות חוששת כי מידע עשוי לפגוע בצד שלישי, עליה לפנות אליו ולהמתין 21 יום להחלטתו.

אי-מתן מענה

- אם הרשות לא עומדת בזמנים (וחכו מעט יותר משלושים ימים) עומדות בפניכם כמה אפשרויות:
 - א. להמשיך ולהמתין, וכמובן לתזכר את הרשות ;
 - ב. להגיש תלונה ליחידה הממשלתית לחופש מידע, כשמדובר ברשות שכפופה לה (משרד ממשלתי ויחידות סמך) באתר www.foi.gov.il ;
 - ג. להגיש עתירה.

שלב ד': קבלת התייחסות מהרשות

קיבלתם מידע? ברכות! קיבלתם את כל המידע? ניתן לומר שאתם ברי מזל!

- לעתים קרובות רשויות יעבירו מידע, אך לא את כולו, תוך התעלמות מחלקים בבקשה. עמדו על קבלת המידע כולו.
- אם הרשות לא העבירה דבר, הבהירו לה שעליה למסור כל דבר שהיא כן רשאית להעביר.
- הרשות רשאית למסור רק חלק מהמידע, בהתאם לסעיף 11 לחוק, אך חובה עליה לנמק את החלטתה, בהתאם לסייגים הקבועים בחוק.

רגע לפני מעבר על הסייגים הקבועים בחוק:

- סירבו למסור לכם מידע ולא נימקו? החובה לנמק קבועה בחוק, בפסיקה ובנהלים. דרשו לקבל נימוק! זכרו, לא רק ציון הסעיף, אלא נימוק של ממש המסביר את האינטרסים שנבחנו.
- לא התייחסו לאינטרס הציבורי/האישי? לא מסרו דבר? לפי סעיף 10, במקרה שבו לא מועבר מידע, על הרשות להתייחס לאינטרס מבקש המידע. עמדו על כך. לא העבירו כל מידע? הזכירו את סעיף 11.
- המידע הועבר בפורמט סגור ובלתי ניתן לחיפוש ועיבוד ממוחשב? מידע שמגיע בפורמט PDF, כל שכן PDF סרוק קשה מאוד לפיענוח ממוחשב. עמדו תמיד על קבלת המידע בפורמט פתוח. אקסל או וורד, למשל. תקנות חופש המידע (אגרות) מחייבות מסירה באמצעי הזול ביותר (דוא"ל); חוק חופש המידע מציין שהמידע יימסר באופן שבו הוא שמור אצל הרשות (7(ה)), כך שאם המידע זמין בפורמט פתוח – יש למסור אותו כך; מובן מאליו שתקציב הרשות הוכן מראש באקסל, ורק לאחר מכן הומר ל-PDF.

שלב ה' – סירובים

- "הקצאת משאבים בלתי סבירה" (סעיף 8(1) לחוק)
 בדקו אם אכן הבקשה רחבה במיוחד. זה המצב? צמצמו אותה. אם זה לא המצב, ולא ניתן לוותר על המידע – בחנו אם המידע ממוחשב, מה שיקשה על הסירוב.
 בפסיקה נקבע כי המבחן הנוגע לקיומה של הכבדה ממשית שדורשת הסטת משאב קיים ממשימתו העיקרית, וכך גם הובהר האינטרס הציבורי שבמידע. לכן, ככל שהמידע חשוב יותר – כך יהיה קשה יותר לסרב. כמו כן, נקבע כי אם לא ניתן להעביר את החומר הגולמי כולו, אזי קשה יהיה לטעון להקצאת משאבים בלתי-סבירה, ובעיקר שבשנים אלו מצופה שהכול יהיה ממוחשב.

התנועה לחופש המידע (ע"מ)
الحركة لحرية المعلومات
The Movement for Freedom of Information

לפי נהלי היחידה הממשלתית לחופש המידע, בעת סירוב, על הרשות להסביר מדוע נדרשת הקצאת משאבים בלתי-סבירה.

• **“המידע נוצר בידי רשות אחרת” (סעיף 8(5) לחוק)**

בדקו אם המידע מצוי ברשות אליה פניתם וגם ברשות האחרת, או רק ברשות האחרת. אם המידע לא מצוי אצל הרשות אליה פניתם, הקרב די אבוד. אם הוא מצוי בה, והפנייה לרשות אחרת תהווה הכבדה ממשית עליכם, מבקשי המידע – למשל כשמדובר בכמה רשויות אחרות – עמדו על כך שהחוק לא אוסר על הרשות למסור את המידע, וכי היא רשאית למסור את המידע, בעיקר כשאחרת הנטל יהיה רב.

• **חשש לפגיעה ביחסי החוץ (סעיף 9(א)(1) לחוק)**

קרוב לוודאי שלא תתקלו בסייג זה, אך במקרה שכן דעו כי בית המשפט קבע לגביו שלא די בכל חשש שהוא, אלא חשש כבד וסביר להתממש, כך שיצדיק את אי חשיפת המידע. המקרה המדובר עוסק בבקשה לרשימת המשתתפים בארוחת ערב בבית שגריר ישראל בווינגטון. בית המשפט העליון קבע כי יש למסור את המידע כיוון שהארוחה הייתה בעלת אופי פומבי. יש לציין כי אם רשות תנמק סירוב באמצעות סעיף זה, יהיה קשה לשכנעה כי ההחלטה שגויה – ואולם תמיד יועיל להציג את פסק הדין כאסמכתא לכך שבית המשפט לא מאפשר להשתמש בסייג זה בנקל.

• **“מסירת המידע מהווה פגיעה בפרטיות” (סעיף 9(א)(3) לחוק)**

גם כאשר ישנו חשש לפגיעה בפרטיות, על הרשות לאזן זאת אל מול זכות הציבור לדעת. חוק הגנת הפרטיות קובע כי כאשר מדובר במידע בעל עניין ציבורי, חשיפתו עשויה להצדיק פגיעה בפרטיות. ככל שהעניין הציבורי רב יותר כך יהיה קשה יותר לטעון לפגיעה בפרטיות. כך גם ככל שהפגיעה האפשרית בפרטיות פחות סבירה, כך זכותו של הציבור לדעת תגבר. בית המשפט העדיף בעבר לפרסם את שמם של מי שערכו הסדר כופר מס, על פני שמירה על פרטיותם, בין היתר משום שבפעילותם יש גוון פלילי גם כך. על כן זכותו של כל אדם לבקר את הרשות בהתבסס על מידע אמין גוברת על האינטרס של אותם אנשים לפרטיות. לכן, אם רשות מציינת סייג זה, בדקו מיהו הגורם שפרטיותו עשויה להיפגע, ועמדו על קבלת המידע אם אתם מזהים קיומו של אינטרס ציבורי שעשוי להצדיק פגיעה בפרטיות. אך לפני הכול, בדקו אם אכן חוק הגנת הפרטיות תקף למקרה הנתון.

• **“פגיעה בתפקוד התקין של הרשות” (סעיף 9(ב)(1) לחוק)**

בית המשפט העליון קבע כי רק אם יש חשש אמתי לפגיעה בתפקוד התקין של הרשות, ניתן יהיה להחליט שלא למסור מידע – ובמילים אחרות, לא ניתן להחליט שלא למסור מידע “סתם”.

התנועה לחופש המידע
الحركة لحرية المعلومات
The Movement for Freedom of Information

בפרשת מבחני המיצ"ב המדינה טענה בין היתר כי פרסום תוצאות מבחני המיצ"ב יוביל לפגיעה בתפקוד התקין של הרשות. בית המשפט העליון קבע כי רק במקרים של ודאות קרובה לפגיעה שכזו ניתן יהיה להשתמש בסעיף, וכי במקרה זה לא הוסבר מדוע באמת קיימת ודאות קרובה לפגיעה בתפקוד התקין. ויתרה מזו אין להשתמש בו באופן פטרנליסטי. עע"ס 1245/12 **התנועה לחופש המידע נ' משרד החינוך** (פורסם בנבו, 23.8.2012).

זכרו, הזכות למידע היא זכות משמעותית שחשיבותה הוזכרה פעמים רבות בפסיקה – אל תקבלו סירובים באופן אוטומטי, ועמדו על קבלת המידע.

• **"מידע על אודות מדיניות בשלבי עיצוב" (סעיף 9(ב)(2) לחוק)**

סייג זה הוא זמני באופיו, שכן מעת שתהפוך המדיניות לקבועה, תוכלו לעמוד על קבלתה. יתרה מכך, גם אם ציינו בפניכם כי לא תוכלו לקבל את המידע מאחר והוא "בשלבי עיצוב" הרי שתוכלו לבקש לדעת מתי צפוי לצאת המסמך הסופי. מטרת הסייג היא לאפשר לרשות לפעול באופן מקצועי וענייני בעת גיבוש המדיניות, אך לאחר השלמת העבודה לא ניתן עוד להימנע מפרסום המידע. על כן, אם ועדה התפזרה, או שגמרה את עבודתה אך לא הוציאה גרסה סופית – ניתן לעמוד על קבלת המידע תוך הסבר כי בפועל מלאכת "עיצוב המדיניות" הסתיימה.

• **מידע פנים של הרשות (סעיף 9(ב)(4) לחוק)**

סעיף העוסק בסוגים רבים של מידע כגון דיונים פנימיים, טיוטות וכו'. אם פרסום המידע עשוי לגרום לאפקט מצנן (חשש שדוברים לא יגידו את מה שהם באמת רוצים להגיד כיוון שהם יודעים שהדבר יהיה מפורסם), ישנם מצבים שאכן נכון יהיה שלא לפרסם את המידע. במסגרת שיקול הדעת שמפעילה הרשות, עליה להתחשב באינטרס של מבקש המידע ובאינטרס הציבורי שבחשיפת המידע, בהתאם לסעיף 10 לחוק, לבחון אפשרות להעביר מידע חלקי, בהתאם לסעיף 11, באופן שיצמצם את אפשרות הפגיעה ברשות ואת האפשרות ליצירת אפקט מצנן. ** אם ביקשתם, למשל, מידע הנוגע לפרוטוקול מסוים – הציעו למחוק את שמות הדוברים, אם הדבר יספק אתכם.

• **סוד מסחרי (סעיף 9(ב)(6) לחוק)**

אחד מפסקי הדין הראשונים הנוגעים לחופש מידע עסק בסעיף זה, ולפיו "גוף עסקי הבוחר להתקשר עם הרשות רואים אותו כיודע ומסכים, כי – בכפוף לסייגים הקבועים בחוק – המידע הכרוך בהתקשרותו פתוח לעיונו של הציבור".

נקודת המוצא היא שניתן לקבל מידע כללי על התקשרויות בין המדינה לגופים אחרים. לעומת זאת, לא תמיד יתאפשר לקבל מידע כספי הנמצא בפרטים הקטנים של החוזה, שחשיפתם עלולה לפגוע, כביכול, במשא ומתן עתידי. עם זאת, אל תסכימו לסירוב כולל. התפיסה היא שלפחות חלק מהמידע יכול

התנועה לחופש המידע
الحركة لحرية المعلومات
The Movement for Freedom of Information

להימסר. הנחיית היועץ המשפטי לממשלה הנוגעת לפרסום דוחות ההתקשרות של משרדי הממשלה עם ספקים חיצוניים, קבעה כי אין צורך לפנות אל הספקים על מנת לקבל הסכמתם. זאת לאור העובדה כי כפי שנקבע בפרשת לירון, מי שמתקשר עם המדינה צריך להכיר בכך שהמידע על ההתקשרות צפוי להתפרסם. עם זאת, בעבר סירב משרד האוצר לפרסם מידע הנוגע לעלות החודשים של השכרת נכס, אך הסכימה להעביר סכומים כלליים יותר, בטענה כי פרסום המידע המלא יפגע ביכולתה לערוך משא ומתן בעת חתימה על שכירות. במקרים אלו, חשוב לזכור את סעיף 11 לחוק, לפיו תוכלו לעמוד על קבלת חלקים מהמידע.

• אינטרס של צד שלישי (סעיף 13 לחוק)

אם חששה הרשות כי פרסום מידע שהתבקש עשוי לפגוע באינטרס של צד שלישי, עליה לפנות אליו על מנת לקבל את עמדתו (בהתאם לסעיף 13 לחוק). תחילה, לצד השלישי עומדים 21 ימים להחליט אם הוא מתנגד למסירת המידע או לא. חשוב לציין כי ההסתייגות צריכה להיות מושתתת על בסיס הוראות חוק חופש המידע. אם הצד השלישי לא התנגד, הרשות תעביר את המידע. אם הוא מתנגד, על הרשות להחליט לצד מי היא עומדת – לצד המבקש או לצדו של הצד השלישי. אם החליטה הרשות למסור את המידע על אף התנגדות הצד השלישי, יהיה עליה לאפשר לו לעתור לבית המשפט (45 יום).

אבל דעו, לא בכל מצב צריכה רשות לפנות אל צד שלישי. כך, למשל, במקרה שהחשש הוא מפגיעה באינטרס מסחרי, הרי שאם מדובר בפרטים כלליים על התקשרות בין רשות לבין גוף פרטי, כפי שכבר ראינו, אין מקום לפנייה לצד שלישי. זאת, במיוחד אם הרשות תצטרך לפנות לעשרות צדדים שלישיים, הרי שלא יהיה ביכולתה למסור את המידע. כמו כן, אם הרשות חוששת מפגיעה בפרטיותו של צד שלישי – אם מדובר בחברה, הרי שהחוק להגנת הפרטיות כלל לא חל על תאגידים, ולכן אין כל טעם לפנות לצד שלישי.

• מידע שפורסם בדרך אחרת (פרשת גישה)

אם פניתם לרשות לקבלת מידע, וסורבתם, אך חלקים מהמידע מפורסמים במקומות שונים - ביכולתכם לכתוב לרשות שהחשש שהיא מעלה אינו סביר לאור כך שהמידע מצוי ברשת. בפרשת "גישה" המדינה סירבה למסור מידע כשהטיעון היה שמדובר במידע שהוא בגדר דיונים פנימיים. השופט עמית ציין אז כי מאחר שהמידע פורסם בעיתונות, או לפחות חלקים ממנו, אז החשש מ"אפקט מצנן" מתבטל. לכן, אם חלק מהמידע נמסר ואכן עצם פרסומו ביטל במידת מה את החשש שהציגה הרשות – עמדו על קבלתו. יש לציין כי לא מדובר בהלכה ברורה, אך בהחלט ניתן להיעזר בטיעון זה. צריכים עזרה בהגשת בקשה או במענה לסירוב? צרו קשר עם התנועה לחופש המידע, אנחנו נשמח לעזור ולהכווין.